

Posudek bakalářské práce
Pavly Pouskové
Zhodnocení výuky etiky v českých školách

V práci, předložené na katedře teologické etiky, se autorka rozhodla zkoumat vyučování etiky na českých školách z hlediska jeho hodnotového zaměření ve vztahu ke křesťanství (úvod, str.7).

Formální hodnocení:

Z hlediska požadavků na bakalářskou práci splňuje předložená práce potřebná kritéria, má všechny požadované náležitosti.

Text. Práce je sepsána poměrně pečlivě, většina textu je zpracována velmi dobře, ale má i řadu větších či menších chyb (příklad – str. 43: dosažení cíle... těžce dosažitelné).

Dobrá jazyková a stylistická úroveň je porušena jen pár překlepy či přehlédnutími (str. 11, 18, 22, 24, 30, 38, 39).

Poznámky. Trochu horší je to s úrovní textu poznámek pod čarou. Autorka nestandardně odkazuje mezi poznámkami výrazem „viz“ plus číslo poznámky (např. pozn. 11, 12, 14 a další), někde je to poměrně matoucí (např. u pozn. 37), čtenář musí usilovně zkoumat, nač je upozorňován. Vadí i trochu neuspořádaná grafika (řádkování poznámek str. 15-17 a str. 29-31; chybně rozdělené řádky pozn. 30).

Bibliografie je na pohled opět sepsána pěkně, má však vady:

U autora ROBINSON vypadlo křestní jméno (Dave), stejně i v textu, takže je v práci nedohledáme. Nepřesný název je ADAMOVIČ... zřejmě by mělo jít o „Základy společenských věd. Filosofie a etika“ (vydáno poprvé 1995).

PREISSOVÁ – odkaz jen na číslo projektu, není zřejmé, zda vyšlo tiskem. Práce existuje na www, k čemuž však odkázáno není.

Konečně Bonhoefferova Etika je uvedena zbytečně. Do práce nepatří – ostatně není nikde zmíněna.

Obsah. Ani tomu se nevyhnuly chyby, třetí kapitola je fakticky o stránku posunuta oproti stranám uvedeným v obsahu (28 místo 27 atd.), závěr (str. 42-43) pak v obsahu chybí.

Obsahová stránka

Obsahově je práce rozdělena do tří kapitol, s krátkým úvodem a závěrem. Autorka se věnuje nejprve popisu celkových změn v českém vzdělávacím systému (k. 1 – str. 8-14), ve druhé kapitole speciálně výuce etiky, jejímu místu a povaze, na příkladu vybraných škol a jejich vzdělávacích programů (str. 18-27), ve třetí potom přehledu existujících a (většinou) užívaných učebnic, jejich zaměření metodického i hodnotového (str. 28-41).

Věcně je třeba vytknout několik nešikovných obrátů nebo nepřesných formulací:

A) směšování etiky s filozofií (str. 28). Etiku prakticky nepůjde od filosofie oddělit, mravní soudy mají nutně filosofický základ. Autorce jde patrně o to, že etika by neměla zůstat metodicky jen jakousi okrajovou kapitolou filosofie?

B) aplikovaná etika (str. 28) – zdá se, že není jasné, jak jsou definovány aplikovaná a obecná etika. V rámci obhajoby bude třeba objasnit vztah mezi obecnou a aplikovanou etikou.

C) logická nepřesnost – vzdělání a zájem o náboženské otázky „nepřímo souvisí“? (str. 32) Z textu vyplývá, že spíše přímo - čím vyšší úroveň, tím vyšší zájem.

D) křesťanství jako etický systém? (str. 39) Není spíše míněn křesťanský etický systém? Křesťanství se na etický systém redukovat nedá.

K celkovému výsledku práce.

Je třeba ocenit snahu a píli, s níž se autorka tématu věnovala. Poté, co ztroskotala snaha opřít část práce o dotazníkový výzkum (zminěno na str. 24), zaměřila se na veřejně dostupné materiály – školní vzdělávací programy a ovšem učebnice. Dotazníkové šetření by bylo jistě mimořádně zajímavé, z praxe se ukazuje, že je nutno navázat přímý kontakt s respondenty (konkrétní osobou), má-li být dosaženo slušné odezvy.

Výběr škol i učebnic ukazuje na určitou koncepci, o níž lze diskutovat, ale nelze ji popřít. Autorka si dala práci materiály prostudovat a předložit jejich vcelku utříděný přehled. Zjištění, že texty pro výuku etiky jsou většinou programově neutrální, spíše popisné a nechávají na čtenářích, aby činili hodnotící závěry sami, není překvapivé, pro úvodní příručku je taková orientace zcela oprávněná.

Autorka si všímá, že při programové neutralitě se přece jenom ukazuje určitá hodnotová zaměřenost textů, daná pozicí autorů, omezuje se přitom na obecnější rovinu zjištění, jak dalece pracují s křesťanskou tradicí či na ni odkazují. To je v souladu s jejím vyhlášeným záměrem, ale zůstává na rovině deskripce, totiž zjištění, zda jsou určitá témata přítomna. Mnohem zajímavější a bakalářské práce hodné by bylo zjištění, zda se v různých přístupech objevuje zaměření na určité hodnoty. Postřeh autorky, že při různé životní orientaci se přece objevuje zaměření na stejné hodnoty (str. 33), vyvozený ze sociologického průzkumu, zůstává osamocen, ačkoli právě to by stálo za důkladnější ověření.

Proto zůstává i kratičký závěr práce na rovině praktické reflexe obecné situace a přání, aby se mravní hodnoty ve vzdělávacím systému prosazovaly zřetelněji. Konstatování, že současné omezené rozšíření etiky je „poněkud nepřijatelné“ (str. 42), i přání, aby společnost udělala pro rozvoj mravních hodnot „i ve školství víc než nyní“ (43), jsou dokladem, že práce zůstala na rovině popisné (která je zvládnuta dobře), zatímco hlubší analýza a hodnotící závěry přišly zkrátka.

Celkové hodnocení – vzhledem k popsáním nedostatkům považuji práci za sotva průměrnou a ve spojení s formálními pochybeními spíše pod průměrem. K obhajobě ji doporučuji, hodnocení navrhuji nejspíše D – uspokojivě.

V Praze, 11. září 2012

doc. J. Halama, Dr.